

A szabad játék támogatása otthon

Gondolatok pedagógusoktól és szülőktől - szülőknek

1.rész

„Először is valódi szabadidőt kellene biztosítanunk a gyerekeinknek a szabad játékra, amit nem mi kontrollálunk, vezetünk vagy serkentünk. Nincs fontosabb, mint átélni önmagunkat, egymást és a világot a szabad játék élménysodrásában!”
(Vekerdy Tamás)

A szabad játék otthoni támogatásával kapcsolatban igyekeztünk hasznos gondolatokat, gyakorlatban alkalmazható ötleteket összegyűjteni a kollégáinkkal. Az óvodai mindennapok során valamennyien tudatosan figyeljük és segítjük a gyerekek ezen tevékenységét. Egyrészt ezek alapján írtuk le a tapasztalatainkat, másrészt külön kértük a kollégáink közül azokat, akiknek kisebb vagy nagyobb gyermeke van, esetleg már nagymama, hogy osszák meg velünk, ők mit tesznek/tettek a gyerekeik szabad játékának támogatása érdekében otthon.

Mindenekelőtt fogadják szeretettel egy rendkívül tartalmas írás kivonatát a szabad játék értelmezésével és jelentőségével kapcsolatban, majd a nevelőtestület gondolatainak első részletét olvashatják a játék körülményeiről, feltételeinek megteremtéséről.

A szabad játék

„Megkülönböztetjük a **gyermek által kezdeményezett** játékot (spontán, szabad játék) és a pedagógus vagy más felnőtt által kezdeményezett játékot (szervezett játék).”¹

„A [szabad] játék a legbonyolultabb és legsokoldalúbb sajátos cselekvési, illetve tevékenységi forma. Külső céltól függetlenül **magáért a tevékenységért van**, amelyet az örömszerzés kísér. A gyermek olyan sajátos öntevékenysége, ami szabad akaratára épül, benne és általa érvényesül legtipikusabban és legsokoldalúbban az önkifejezése. Végül is az általánosan elfogadott tény, hogy a játék spontán, szabadon választható, „önmagáért való” tevékenység. Az is nyilvánvaló, hogy a gyermek **nem azért játszik, hogy megtanuljon vagy létrehozson valamit**, hanem azért, mert játszani jó, vagyis az öröméért. [...]

Ebben az életkorban a játék jelentősége nagyon nagy, hiszen **elősegíti a szociális, fizikai és kognitív fejlődést** egyaránt. Ugyanakkor a játék közben megtanulja kezelni a frusztrációit, megtanulja tisztelni és elfogadni mások véleményét és akaratát. [...]

A szabad játék tét nélküli, nincs gyakorlati haszna, örömet szerez, spontán. Nem kényszereszerű, hanem **egy felszabadult cselekvés**. Mondhatjuk, hogy a gyermek szabadon választott, minden külső kényszertől mentes tevékenysége. Lélektani alapjának a tevékenységi

¹ Kun Enikő – A szabad játék <http://rmpsz.ro/uploaded/tiny/files/magiszter/2013/nyar/7.pdf> (Letöltés ideje: 2020.04.22.)

vágy, a motorikus nyugtalanság, a cselekvési szükséglet, az önállósági törekvés és a tájékozódási vágy vehető. [...]

Mit játszik? A szabad játék tartalma tükrözi a gyermek érdeklődési körét. A gyermek a játék tartalmát a saját környezetéből, életéből meríti. Az általa kezdeményezett játékok olyan tevékenységeket tartalmaznak, amelyeket lát, élvez, érdekli azok végrehajtása, elégtételt és örömet szereznek számára.

Mivel játszik? A szabad játék eszközeit is a gyermek választja ki. Ezeket az eszközöket is a saját környezetéből választja magának. Számára éppen úgy lehet bármely tárgy, anyag, felnőttek által használt eszköz a játék tárgya, mint a kizárólagos játék céljára készült játékszer. Ugyanakkor az is megtörténhet, hogy valamilyen tárgynak más elnevezést, sajátosságokat tulajdonít. Például a seprút lovacskának használja.

Hol játszik? A hely kiválasztása is a gyermekén múlik. Persze ez korlátozott, hiszen a gyermek, bizonyos korig, a felnőtt felügyelete alatt játszhat, léphet ki egyedül az otthonából, oktatási intézményekből. Ebből kifolyólag a döntése abban áll, hogy a felülvigyázott terület melyik részén szeretne játszani. [...]

Kivel játszik? Általában azt is eldönti, hogy kivel akar játszani. A gyermek szimpátia alapján választja ki azokat a személyeket, akikkel szeretne játszani. A szabad játék kezdeményezésében és kivitelezésében a gyermek döntései játszanak szerepet. Annak ellenére, hogy a gyermek döntései szerint indul a játék, a felnőttek is van szerepe a kivitelezésében. Elsősorban is a felnőtt felülvigyazza a játszó gyermeket. Másodsorban biztosítja a megfelelő körülményeket és játékeszközöket a játszáshoz. Harmadsorban részt vehet, mint játékos, a játékban, de nem ő alakítja a játékot. Negyedsorban segíthet egy-egy probléma megoldásában, ha megakad a gyermek játéka. [...]

Összegezve a fentieket: a szabad játék olyan önként vállalt, szabad, örömteli és többnyire különböző vágykielégítő tevékenység, amelynek célja a játékon belüli, a játékban, önmagában van. A gyermek kezdeményezi külső kényszer hatása nélkül, ő szervezi és alakítja azt. Mondhatjuk, hogy az effajta játék a gyermek önkifejezésének az egyik formája, és teret ad az önállóság törekvéseire. Ugyanakkor nagyon sok készséget és képességet mozgat meg, gyakoroltat és fejleszt.”²

A gondolataink megosztása előtt fontosnak tartom kiemelni, hogy:

- *Az ötletek nincsenek prioritizálva.*
- *A következőkben a tapasztalatainkat és nem törvényszerűségeket olvashatnak.*
- *Nem arról szeretnénk beszélni, hogy otthon mit, mikor, kivel, hogyan kellene és szabad csinálni. A célunk egyszerűen a gondolataink megosztása lenne, a reményiségünk pedig, hogy valakinek bátorításként, segítségként szolgálhatnak ezek.*

² Kun Enikő – A szabad játék <http://rmpsz.ro/uploaded/tiny/files/magiszter/2013/nyar/7.pdf> (Letöltés ideje: 2020.04.22.)

Alapvetés, ami kivétel nélkül minden esetben elhangzott a megkérdezettek körében:

A játék feltételeinek megteremtése: hely, idő, élmény, eszköz, nyugodt és derűs légkör

- **Fontos, hogy a játékokra hagyjunk időt a gyerekeknek!** Maga a játék legyen a célja, ne az indulás előtti kis idő kitöltése.
- Legyenek szabályok –kevés, de állandó- a játékokra vonatkozóan is, amit mindenkinek be kell tartani: gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt.

A körülményekről

- Elengedhetetlen, hogy **a gyermek szükségletei ki legyenek elégítve.** Egyértelműnek tűnik, de előfordulhat, hogy ilyen egyszerű dolog (pl. fáradtság) akadályozza az elmélyült játékot.
- Fontosnak tartjuk, hogy **a gyerekeknek legyen külön helye a játékokhoz,** ahol nyugodtan játszhatnak, ha igénylik és ha ez lehetséges (például korkülönbség, eltérő érdeklődési kör esetén).
- „Nem csak a saját kuckójukban játszhattak, hanem **bárhol a lakásban.**”
- A különböző okos eszközök hatásairól rengeteget lehet olvasni, mégis megemlítenénk a **kontrollált használat** jelentőségét mind az időtartamra, mind pedig a tartalomfogyasztásra vonatkozóan. Mindenképp **érdemes előre megegyezni** ezeket illetően és azt be is kell tartani a szülőknek és a gyerekeknek is.
- Engedjük, hogy „**rendetlenséget**” csináljon, valószínűleg neki ezzel célja van.
- **Biztosítsunk elegendő teret és időt** a szabad mozgásos tevékenységekre, ami során csak veszélyhelyzet esetén lépünk közbe vagy ha külön kéri a gyerekek.

A következő részben –mellyel két hét múlva jelentkezünk- a játékeszközökről és arról gyűjtöttük össze meglátásainkat, hogyan érdemes jelen lenni felnőttként a gyermekek játékának kibontakoztatása érdekében.

A Játék Szakmai Centrum nevében,

Németh-Hargitai Míra